

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

เพื่อคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการดำเนินชีวิต
ของผู้สูงอายุไทยด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

รองศาสตราจารย์ ดร.พนม คลีจายา

หน่วยปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านความรู้ทางดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อ (DIRU)
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.พนม คลี่ฉายา

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อคุณภาพชีวิตและความมั่นคง
ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุไทยด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

พิมพ์ครั้งที่ 1 เมษายน 2564
จำนวนพิมพ์ 500 เล่ม
ISBN 978-616-407-588-7
จัดพิมพ์โดย หน่วยปฏิบัติการวิจัยและพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ด้านความรู้ทาง
ดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อ (DIRU)
คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หนังสือเล่มนี้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายจากโครงการวิจัย
“การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้สูงอายุและข้อเสนอเพื่อ
การเสริมสร้างภาวะพฤฒพลังของผู้สูงอายุไทย”
(Digital Technology Utilization of Elderly and
Framework for Promotion Thai Active and
Productive Aging)

“...สังคมผู้สูงอายุยุคดิจิทัล ได้ปรากฏต่อหน้าพวกเราทุกคนแล้ว
มิใช่เรื่องของอนาคตอีกต่อไป สังคมไทยกำลังเผชิญความท้าทาย
จากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและกระบวนทัศน์ของผู้สูงอายุ
อันเนื่องมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงวิกฤติการณ์ต่าง ๆ
ที่อุบัติขึ้นบนโลกได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตผู้สูงอายุอย่างมากมาย
และซับซ้อน การเตรียมพร้อมทั้งด้านพื้นฐานและเพิ่มทักษะ
ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและมั่นคง
จึงเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการในวันนี้ ทั้งกลุ่มผู้สูงอายุในปัจจุบัน
และผู้ที่กำลังก้าวสู่วัยผู้สูงอายุในอนาคตต่อไป...”

คำขอบคุณ

“ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุไทยด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล” เป็นส่วนสำคัญของโครงการวิจัยเรื่อง “การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้สูงอายุและข้อเสนอเพื่อการเสริมสร้างภาวะพลัมพลังของผู้สูงอายุไทย” (Digital Technology Utilization of Elderly and Framework for Promoting Thai Active and Productive Aging) ดำเนินการทำวิจัยเสร็จสิ้นในปี 2563

โครงการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วย การสนับสนุน และความช่วยเหลือจากหลายส่วน ขอขอบพระคุณทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2561 และการสนับสนุนจากมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.)

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ ศาสตราจารย์ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุภัควดี อภินันท์ ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ มาลี บุญศิริพันธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา ดวงภุมเมศ และคุณพันธุทิตต์ สิริภพธาดา ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบความสมบูรณ์ข้อเสนอเชิงนโยบาย รวมทั้งผู้ประสานงานเก็บข้อมูลในพื้นที่ทุกท่านจากหลายส่วนงานที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ประสานงานนัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์ และเก็บข้อมูลแบบสอบถาม

ขอขอบพระคุณ แพทย์หญิง ลัดดา ดำริการเลิศ ผู้อำนวยการแผนงานบริหารจัดการโครงการวิจัยท้าทายไทยฯ ดร.นายแพทย์ ภูษิต ประคองสาย ผู้จัดการแผนงานบริหารจัดการโครงการวิจัยท้าทายไทยฯ คุณสุทธิกานต์ ชุณหะสุทธิวัฒน์ ผู้จัดการโครงการ และคุณดารณี สุดาชม ผู้ประสานโครงการ ที่สนับสนุนการประสานงานอย่างราบรื่นและสำเร็จตามเป้าหมาย ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ปารีชาต สถาปิตานนท์ คณบดี ศาสตราจารย์ รุ่งนภา พิตรปรีชา รองคณบดีฝ่ายบริหาร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา สมไพบูลย์ รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิรัชกิจ คณะนิเทศศาสตร์ ที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยอย่างดี รวมทั้งคุณกมลรัตน์ กิจรุ่งไพศาล นักวิจัยผู้ช่วย หน่วยปฏิบัติการวิจัยฯ DIRU และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ คณะนิเทศศาสตร์ ที่ให้ความช่วยเหลือประสานงานวิจัยให้ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อเสนอเชิงนโยบายนี้จะสามารถนำไปสู่การสร้างสังคมผู้สูงอายุในยุคดิจิทัลที่เปี่ยมด้วย “พลัมพลัง” ที่ผู้สูงอายุสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างความมั่นคงทางรายได้ สร้างผลผลิตชุมชน ได้รับการเคารพยอมรับในศักยภาพและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุจากคนต่างรุ่นวัย

พนม คลี่ฉายา

สารบัญ

	หน้า
ภาคหนึ่ง นิยามคำสำคัญ	
ภาวะพหุพิพจน์ของผู้สูงอายุ	1
ภาคสอง ข้อค้นพบจากการวิจัย การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้สูงอายุไทย	3
สถานการณ์ : ผู้สูงอายุไทยห่างไกลวิถีดิจิทัล.. จริงหรือ	3
โอกาสของผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล	4
ประเด็นท้าทายที่ไม่อาจมองข้าม	5
ภาคสาม ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล	10
ข้อเสนอที่ 1 : แนวนโยบายสวัสดิการพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ 5G	11
- ยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุยุค 5G	11
- นโยบายเพื่อบรรลุนโยบายยุทธศาสตร์	11
ข้อเสนอที่ 2 : แนวนโยบายด้านความมั่นคงในชีวิตผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยี	15
- ยุทธศาสตร์การสร้างความมั่นคงในชีวิตด้านรายได้ของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยี	15
- นโยบายเพื่อบรรลุนโยบายยุทธศาสตร์	15
ภาคสี่ กลไกการนำนโยบายสู่การปฏิบัติและอุปสรรคที่อาจต้องเผชิญ	19
ภาคผนวก กระบวนการจากงานวิจัยสู่ข้อเสนอเชิงนโยบาย	21
ประวัติผู้วิจัย	22

ภาคหนึ่ง

นิยามสำคัญ

ภาวะพฤฒิพลังของผู้สูงอายุ

“ภาวะพฤฒิพลังของผู้สูงอายุ” (Active and Productive Aging) หมายถึง สถานภาพ พฤติกรรมของผู้สูงอายุที่สามารถช่วยเหลือตนเอง ดูแลตนเอง พึ่งตนเองได้ รวมทั้งสามารถ ดึงศักยภาพที่มีอยู่ในตัวเองมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมใน 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต การใช้ชีวิต และการออกกำลังกาย เป็นสภาวะที่ ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรง กระฉับกระเฉงในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2) ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม ร่วมทำกิจกรรมกับคนในครอบครัว ชุมชน บ่งบอกแสดงตัวตน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนใกล้ชิดและบุคคลอื่น รวมกลุ่มทำกิจกรรม กับคนวัยเดียวกัน

3) ด้านความมั่นคงในรายได้ ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย สามารถสร้าง ผลผลิตเพื่อความมั่นคงทางรายได้ในการดำรงชีพของตนเอง สร้างผลผลิตในชุมชน

4) ด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาตนเอง ยอมรับในความสามารถของตนเองใน การใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยี นำเทคโนโลยีมาใช้ดำรงชีวิตประจำวัน รวมทั้งพัฒนาตนเอง

ทั้งนี้ผู้สูงอายุสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เสริมสร้าง “พฤฒิพลัง” ของตนเอง ให้มีสุขภาพแข็งแรง มีความกระฉับกระเฉงในการดำเนินชีวิตประจำวัน มีส่วนร่วมทำกิจกรรม กับคนในครอบครัว ชุมชน สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาสร้างผลผลิตเพื่อความมั่นคงทาง รายได้ในการดำรงชีพ สร้างผลผลิตในชุมชน และสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลในการดำรง ชีวิตประจำวันได้อย่างปลอดภัย

“...การเตรียมพร้อมสังคมผู้สูงอายุไทยในอนาคตอันใกล้
ไม่อาจจะเลยการพิจารณาถึงชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ
ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีออนไลน์ เพื่อสนับสนุนให้ผู้สูงอายุ
ใช้เทคโนโลยีออนไลน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างสะดวกสบาย
พึงตนเองได้ และมีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตได้อย่างเต็มที่
ทั้งนี้จะต้องเตรียมความพร้อมตั้งแต่ระดับพื้นฐานสวัสดิการ
เพื่อส่งเสริมการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุไทยในสังคมยุคดิจิทัล...”

ภาคสอง

ข้อค้นพบจากการวิจัย การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้สูงอายุไทย

ความจริงที่มีอาจปฏิเสธ คือ วันนี้ “สังคมผู้สูงอายุยุคดิจิทัล” ได้ปรากฏต่อหน้าพวกเราทุกคนแล้ว มิใช่เรื่องของอนาคตอีกต่อไป

สังคมไทยกำลังเผชิญความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและกระบวนทัศน์ของผู้สูงอายุ อันเนื่องมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่อุบัติขึ้นบนโลกได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตผู้สูงอายุอย่างมากและฉับพลัน

การเตรียมพร้อมทั้งด้านพื้นฐานและเพิ่มทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและมั่นคงจึงเป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินการในวันนี้ ทั้งกลุ่มผู้สูงอายุในปัจจุบันและผู้ที่จะก้าวสู่วัยผู้สูงอายุในอนาคตต่อไป

โครงการวิจัย “การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้สูงอายุและข้อเสนอเพื่อการเสริมสร้างภาวะพหุพลังของผู้สูงอายุไทย” ได้สำรวจวิจัยกลุ่มผู้จะก้าวสู่วัยสูงอายุ และผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 50-70 ปี) เพื่อค้นหาคำตอบด้านปัจจัยตัวบุคคล เทคโนโลยี แรงจูงใจในการใช้งานเทคโนโลยี สถานภาพการเข้าถึง การใช้งาน และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อนำมาสังเคราะห์สร้างข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาภาวะพหุพลังของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

โครงการนี้เริ่มดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2562 - มิถุนายน 2563 โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method) ประกอบด้วย

1. การวิจัยเชิงสำรวจ มีกลุ่มตัวอย่างอายุ 50-70 ปี ทั่วประเทศ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ อุบลราชธานี นครสวรรค์ ระยอง สงขลา กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 1,400 คน
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก ในกลุ่มผู้สูงอายุ อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 44 คน และผู้ก้าวสู่วัยผู้สูงอายุ อายุ 50-59 ปี จำนวน 20 คน
3. ศึกษากรณีตัวอย่าง ผู้สูงอายุที่สามารถใช้เทคโนโลยีสร้างความสัมพันธ์ สร้างรายได้และผลผลิตชุมชน รวม 10 กรณีตัวอย่าง

สถานการณ์ : ผู้สูงอายุไทย ห่างไกลวิถีดิจิทัล... จริงหรือ

ข้อค้นพบจากการสำรวจวิจัยบ่งชี้ว่า ผู้สูงอายุช่วงวัย 60-70 ปี และผู้จะก้าวสู่วัยผู้สูงอายุช่วงวัย 50-59 ปี มีการเข้าถึงและใช้งานอินเทอร์เน็ตวันละ 5-6 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง เฉลี่ยระยะเวลาใช้งานวันละ 2-3 ชั่วโมง สะท้อนให้เห็นว่า อินเทอร์เน็ตเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของทั้งสองกลุ่มวัย โดยเฉพาะกลุ่มอายุ 50-54 ปี ที่กำลังจะก้าวสู่วัยผู้สูงอายุในอนาคตมีการใช้งานเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง การใช้งานอินเทอร์เน็ตก็มีลักษณะหลากหลาย ประกอบด้วยใช้สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ ไลน์ เฟซบุ๊ก และยูทูป โดยใช้เพื่อ

สนทนา อ่านข่าว ติดตามข่าวสารในระดับมาก ใช้สืบค้นข้อมูลและโพสต์ข้อความในระดับปานกลาง และใช้รับส่งอีเมล ซื้อสินค้าออนไลน์ และโอนเงินผ่านแอปพลิเคชันในระดับน้อย

ทั้งยังพบว่า ผู้สูงอายุได้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมานานระดับหนึ่ง มากกว่า 5 ปี มีความคล่องแคล่วในการใช้งานทั้งในระดับสามารถใช้ได้ด้วยตนเองแต่ไม่คล่องแคล่ว และยังมีส่วนหนึ่งที่ยังใช้ไม่เป็นเลย โดยร้อยละ 98.79 ใช้สมาร์ทโฟนที่สามารถเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตได้ สามารถใช้งานโทรศัพท์สมาร์ทโฟนได้ด้วยตนเองแต่ไม่คล่องแคล่ว ซึ่งใกล้เคียงกับที่สามารถใช้ได้ด้วยตนเองอย่างคล่องแคล่ว

สำหรับแรงจูงใจในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง พบว่า อยู่ในระดับมาก รวมทั้งมีความต้องการใช้เทคโนโลยีเสริมสร้างสุขภาพกาย จิต การใช้ชีวิต การออกกำลังกาย การมีส่วนร่วมกับครอบครัว ชุมชน และสังคม

ข้อค้นพบนี้สะท้อนภาพผู้สูงอายุไทยกับการใช้เทคโนโลยีในมุมมองใหม่ เป็นภาพแตกต่างจากอดีตที่มองว่าผู้สูงอายุไทยมีความกังวล ไม่คุ้นเคย ไม่สามารถใช้เทคโนโลยีได้ มาเป็นภาพผู้สูงอายุไทยที่ยอมรับเทคโนโลยี ใช้เทคโนโลยีในกิจกรรมการดำเนินชีวิตประจำวัน ใช้ติดตามข่าวสาร หาข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ใช้สร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนในครอบครัว เพื่อน ชุมชน รวมทั้งชุมชนออนไลน์ ทั้งสามารถแสวงหาความบันเทิงจากสื่อออนไลน์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจได้ แสดงให้เห็นว่าวันนี้สื่อออนไลน์ได้เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุไทย รวมถึงผู้ที่ก้าวสู่วัยสูงอายุในอนาคตก็เป็นกลุ่มวัยที่ใช้เทคโนโลยีมากขึ้นด้วยเช่นกัน

โอกาสของผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล

ข้อค้นพบจากงานวิจัยยังสะท้อนให้เห็น “โอกาส” การนำเทคโนโลยีมาพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในชีวิตผู้สูงอายุไทย เนื่องจากมีข้อบ่งชี้ถึง “แรงจูงใจในการใช้เทคโนโลยี” ในด้านความต้องการรายได้เพื่อความมั่นคงในชีวิต (income for life security) เป็นแรงจูงใจที่อธิบายว่าผู้สูงอายุต้องการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อหารายได้ แม้เป็นแรงจูงใจระดับปานกลาง แต่สะท้อนให้เห็นชัดเจนในกลุ่มผู้จะก้าวสู่วัยสูงอายุที่มีอายุ 50-54 ปี ที่มีแรงจูงใจด้านนี้มากกว่ากลุ่มผู้สูงอายุ

ที่สำคัญ พบว่า ปัจจุบันผู้สูงอายุบางส่วนสามารถสร้างรายได้จากการสร้างสรรค์เนื้อหาและเผยแพร่บนแพลตฟอร์มออนไลน์ จึงเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ยืนยัน “ความเป็นไปได้” และ “โอกาส” การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ ทั้งในส่วนรายได้บุคคลและการสร้างผลผลิตให้ชุมชน

เมื่อถอดบทเรียนจากกรณีตัวอย่างผู้สูงอายุไทยในงานวิจัยนี้ พบปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในชีวิตผู้สูงอายุ ดังนี้

1. ประสบการณ์ชีวิตคือต้นทุนสำคัญ

ความเป็นตัวตน ความคิด ความรู้ ทักษะ และความสามารถที่สั่งสมมานานของ

ผู้สูงอายุเป็นต้นทุนสำคัญ แม้ทักษะการใช้เทคโนโลยีอาจไม่ทันนัก แต่ก็ได้เป็นอุปสรรค เพราะสามารถเรียนรู้ได้ โดยมีความเข้าใจเป็นคือต้องได้รับการสนับสนุนด้านการเรียนรู้ โดยเฉพาะวัยที่กำลังก้าวสู่วัยสูงอายุจะสามารถใช้งานเทคโนโลยีได้คล่องตัว ทำให้เห็นโอกาสการใช้เทคโนโลยีเพื่อความมั่นคงของตนเองในปัจจุบันและต่อเนื่องไปถึงวัยผู้สูงอายุได้

2. การเชื่อมโยงของคนต่างรุ่นวัย

เรื่องนี้เป็นอีกปัจจัยสำคัญ กล่าวคือ ด้วยทักษะความสามารถของคนรุ่นลูก รุ่นหลาน ในการถ่ายทำคลิป มีความรู้เรื่องเทคโนโลยี เมื่อเชื่อมโยงเข้ากับความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่มีอยู่จะเป็นองค์ประกอบความสำเร็จที่มารวมตัวกันอย่างสมบูรณ์ ทั้งในส่วนเนื้อหาและการผลิตสื่อเข้าสู่ระบบออนไลน์ที่มีผู้ชมติดตามจำนวนมาก นอกจากนี้ ความคิดและวิถีชีวิตอันมีเอกลักษณ์ของผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับกระแสนิยมของคนรุ่นหนุ่มสาว ยังสามารถเชื่อมโยงให้หนุ่มสาวมาร่วมมือกับผู้สูงอายุสร้างเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ นำมาสู่การสร้างรายได้

3. แร่งสนับสนุนการค้าออนไลน์

การสนับสนุนด้านการค้าออนไลน์ จากหน่วยงานและองค์กรสาธารณประโยชน์เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สนับสนุนความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มรายได้ด้วยการค้าขาย โดยมีองค์กรภาครัฐร่วมมือกับโครงการเพื่อสังคมขององค์กรธุรกิจช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ สนับสนุนการสร้างแพลตฟอร์ม สอนการใช้งาน และให้ความช่วยเหลือแก้ปัญหา

ทั้งนี้ ข้อมูลจากงานวิจัยชี้ให้เห็นว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่มีโอกาสและความเป็นไปได้ ในการนำเทคโนโลยีมาใช้สร้างความมั่นคงทางรายได้และสร้างผลผลิตชุมชน คือ กลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น และกลุ่มที่กำลังก้าวสู่วัยผู้สูงอายุ (อายุ 50-54 ปี) เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพ ในการสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้ ส่วนกลุ่มที่สามารถส่งเสริมได้คือกลุ่มที่กำลังจะก้าวสู่วัยผู้สูงอายุ ช่วงอายุ 50-59 ปี และผู้สูงอายุช่วง 60-64 ปี

ประเด็นท้าทายที่ไม่อาจมองข้าม

งานวิจัยได้พบประเด็นความท้าทายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุในยุคดิจิทัลที่ไม่ควรมองข้าม

1. “ลักษณะการใช้งานและทักษะความสามารถการใช้เทคโนโลยี” ของผู้สูงอายุไทย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการใช้งานเรื่องทั่วไปในชีวิตประจำวัน ใช้ติดต่อสื่อสาร สนทนา พูดคุยกับคนใกล้ตัว ติดตามข่าวสาร ฟังเพลง ชมคลิปวีดิทัศน์ โอนเงิน และใช้สื่อสังคมออนไลน์โพสต์เรื่องราวของตนและแสดงความคิดเห็น โดยการใช้โปรแกรมยังจำกัดอยู่ในโปรแกรมยอดนิยม เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก ยูทูป

ด้าน “ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี” ผู้สูงอายุใช้งานเทคโนโลยีเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวด้วยสื่อสังคมออนไลน์ในระดับมาก แต่ความคล่องแคล่วในการใช้งาน อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูล การส่งต่อ การทำความเข้าใจเนื้อหา การเข้ากลุ่มสนทนา การเรียนรู้ปรับตัว และใช้อย่างปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับ “ทักษะและความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล” ผู้สูงอายุกลุ่มอายุ 60-70 ปี อยู่ระดับปานกลาง ยังไม่สามารถทำความเข้าใจเทคโนโลยีที่จัดการเรื่องการผลิต

และส่งเนื้อหาไปยังผู้ใช้งาน (algorithm) การตั้งคำถามกับเนื้อหาและการตอบสนองต่อเนื้อหาอย่างปลอดภัย

ความมุ่งหวังที่จะนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยสร้างความมั่นคงทางรายได้ให้กับผู้สูงอายุรวมถึงสร้างผลผลิตชุมชน จึงมีความเป็นไปได้แต่ต้องอาศัยโอกาสความพร้อมด้านปัจจัยตัวบุคคล แรงจูงใจ และเพื่อให้ผู้สูงอายุก้าวข้ามอุปสรรคด้านทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จึงจำเป็นต้องสนับสนุนความรู้ เพิ่มทักษะความสามารถให้ผู้สูงอายุสามารถใช้สื่อดิจิทัลในการสร้างรายได้ให้กับตนเองและสร้างผลผลิตชุมชน

2. จุดเปลี่ยนวิถีชีวิตประจำวันผู้สูงอายุ เมื่อภาครัฐนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาให้บริการประชาชน นี้คือแรงผลักดันสำคัญและท้าทายการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุที่จะพบการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่จะเกิดขึ้นในระยะอันใกล้ ได้แก่

- ระบบการชำระเงินในชีวิตประจำวันของคนไทยเริ่มเข้าสู่ระบบ “**ไม่ใช้เงินสด**” (cashless payment) โดยมีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้นทั้งในระบบจ่ายเงินสวัสดิการของรัฐ การทำธุรกรรมทางการเงินทั้งกับสถาบันการเงินที่เป็นธนาคาร และที่ไม่ใช่ธนาคาร (non-bank) รวมถึงการชำระค่าสาธารณูปโภค ชำระค่าสินค้าผ่านร้านสะดวกซื้อ แอปพลิเคชันต่าง ๆ

- “**ยุทธศาสตร์ E-health**” ของกระทรวงสาธารณสุขที่พัฒนาระบบให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขออนไลน์ครบวงจร ตั้งแต่การนัดหมาย การตรวจรักษา การให้คำปรึกษาการรักษาทางไกล ซึ่งอนาคตอันใกล้ผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องใช้บริการทางการแพทย์พื้นฐานต้องเปลี่ยนมาใช้บริการบนระบบสาธารณสุขออนไลน์

- การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล “**อินเทอร์เน็ตของฟิงส์**” (Internet of Things; IoT) ที่สิ่งของทุกอย่างสามารถเชื่อมต่อกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เทคโนโลยีนี้จะถูกนำมาใช้มากขึ้นในอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้าน อุปกรณ์ดูแลสุขภาพ อุปกรณ์ช่วยเหลือทางการแพทย์ของผู้สูงอายุ องค์ประกอบสำคัญของเทคโนโลยีนี้คืออุปกรณ์เฉพาะ (smart device) ซึ่งทำหน้าที่ประมวลข้อมูล ติดต่อสื่อสารกับระบบเครือข่าย โดยส่วนแสดงผลและควบคุมการทำงานอาจอยู่ในรูปแบบอุปกรณ์ (device) หรือแอปพลิเคชันบนคอมพิวเตอร์/โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน ซึ่งผู้สูงอายุต้องสามารถควบคุมการใช้งานอุปกรณ์นี้ได้

- การพัฒนาโปรแกรมสนทนาบนสื่อสังคมออนไลน์ (social media) ที่ผู้สูงอายุสามารถใช้ติดต่อสื่อสารพูดคุยสารทุกข์สุขดิบกับบุตรหลานที่อยู่ห่างไกล หรือสื่อสารทำกิจกรรมกับเพื่อนวัยสูงอายุด้วยกัน รวมกลุ่มสร้างชุมชน ซึ่งถือว่าโปรแกรมสนทนาบนสื่อสังคมออนไลน์มีส่วนเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างรุ่นในครอบครัว ชุมชน และในสังคมได้อย่างมาก ยิ่งเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้เกิดมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing) การพูดคุย การทำกิจกรรมทางสังคมปรับเปลี่ยนเข้าสู่ “**ฐานวิถีชีวิตใหม่**” (new normal) ทำให้ผู้สูงอายุต้องเรียนรู้การใช้งานโปรแกรมแอปพลิเคชันสนทนาใหม่ ๆ ที่พัฒนาขึ้นด้วยเช่นกัน

3. เศรษฐกิจระบบใหม่กับความมั่นคงทางรายได้ของผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อรายได้และเงินเลี้ยงชีพของผู้สูงอายุ การนำเทคโนโลยี

ดิจิทัลมาใช้จึงเป็นโอกาสที่ผู้สูงอายุสามารถเสริมสร้างความมั่นคงทางรายได้ของตนเอง ส่วนผู้สูงอายุที่มีความมั่นคงทางรายได้และที่อยู่อาศัยอยู่แล้ว ก็สามารถใช้เป็นโอกาสสร้างผลผลิตเพื่อประโยชน์ชุมชนและประโยชน์สาธารณะได้เช่นกัน

เศรษฐกิจระบบใหม่ทำให้เกิดช่องทางใหม่ ๆ ในการสร้างรายได้จากวิถีดิจิทัล อาทิ

- **สร้างรายได้จากการสร้างสรรค์เนื้อหาบนสื่อออนไลน์** เป็นรายได้ที่เกิดจากระบบการแบ่งปันรายได้จากเจ้าของแพลตฟอร์มผู้ก่อตั้งสื่อสังคมออนไลน์ เช่น “ยูทูป” เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานได้สร้างสรรค์เนื้อหาในรูปแบบคลิปวีดิทัศน์ด้วยการจดทะเบียนสถานีช่องยูทูปของตนเอง หากเนื้อหาที่ผลิตมีผู้ติดตามชมจำนวนมาก เจ้าของเนื้อหาจะได้แบ่งปันรายได้จากเจ้าของแพลตฟอร์ม

อีกทั้งผู้ผลิตและเผยแพร่เนื้อหาบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ เช่น ยูทูป เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ดิกต็อก (TikTok) ที่มีผู้ติดตามจำนวนมาก ทางการตลาดถือเป็น “ผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด” (influencer) เจ้าของผลิตภัณฑ์ นักการตลาดมักติดต่อบริษัทผู้ผลิตเพื่อจ้างให้บุคคลเหล่านี้สร้างเนื้อหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ เช่น แสดงความเห็นหลังการใช้ผลิตภัณฑ์ (review) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ โดยจะให้การสนับสนุนรายได้เพื่อขอเผยแพร่เนื้อหาผลิตภัณฑ์บนเพจของบุคคลเหล่านี้

ปัจจุบันมีผู้สูงอายุที่สามารถสร้างรายได้จากการสร้างสรรค์เนื้อหาบนสื่อออนไลน์ แต่ยังมีจำนวนไม่มากนัก เพราะมีเชื่อว่าผู้สูงอายุทุกคนจะทำเช่นนี้ ผู้ทำได้ต้องมีศักยภาพ มีความพร้อมและได้รับการสนับสนุนจึงจะสร้างรายได้ด้วยวิธีนี้ได้ ความน่าสนใจของการสร้างรายได้ด้วยวิธีนี้คือ ใช้เงินลงทุนน้อยมาก ความเสี่ยงในการสูญเสียเงินก็น้อยมากเช่นกัน

- **ธุรกิจออนไลน์ (e-commerce)** เป็นรูปแบบธุรกิจที่พัฒนาขึ้นจากเทคโนโลยีดิจิทัล ตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปซื้อสินค้าผ่านสื่อออนไลน์มากขึ้นโดยเฉพาะช่วงสถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด-19

ธุรกิจออนไลน์ทำได้หลายวิธี อาทิ ขายสินค้าออนไลน์บนเว็บไซต์ขายสินค้า การสร้างเว็บไซต์เฉพาะด้าน เช่น เว็บไซต์ข่าว เว็บไซต์ความรู้ บล็อกให้ความรู้ เคล็ดลับ เทคนิคเฉพาะทางเพื่อการโฆษณา รวมทั้งทำเว็บรวบรวมและจำหน่ายสินค้าที่เปิดให้ผู้ขายและผู้ซื้อมาใช้บริการ

การทำธุรกิจออนไลน์ช่วยเพิ่มช่องทางรายได้ให้ผู้สูงอายุโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งการเป็นแรงงานในระบบเพียงอย่างเดียว ผู้สูงอายุสามารถทำได้ด้วยตนเอง หรือทำร่วมกับบุตรหลาน ใช้เงินลงทุนน้อย หากไม่ประสบความสำเร็จก็จะสูญเสียไม่มากนัก

- **วิสาหกิจเริ่มต้น (startup)** เป็นรูปแบบธุรกิจที่เน้นการพัฒนาสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่ช่วยแก้ปัญหา (solution) อำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวันที่สุดคล้องกับยุคดิจิทัล รวมถึงสร้างสรรค์ความบันเทิงพักผ่อนหย่อนใจตามวิถีชีวิตใหม่ ซึ่งมักนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนา ออกแบบ สร้างสรรค์เป็นสินค้าและบริการต่าง ๆ

กระบวนการดำเนินธุรกิจของ “วิสาหกิจเริ่มต้น” แตกต่างจากการเป็นผู้ประกอบการแบบเดิม กล่าวคือ จะเริ่มต้นจากความคิดสร้างสรรค์พัฒนาสินค้าและบริการ โดยใช้ความรู้จักชะตากรรมของตนเองร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัลออกแบบและผลิตเป็นสินค้าและบริการ

จากนั้นนำไปเสนอแก่ผู้สนใจจะลงทุนกับเจ้าของสินค้าและบริการเพื่อรับการสนับสนุนเงินทุน และร่วมทุนในแบบหุ้นส่วนทางธุรกิจร่วมกับผู้สร้างสรรค์ การลงทุนใช้เงินทุนไม่มากนัก แต่เน้นความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างสินค้าและบริการ ปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจให้การส่งเสริมคือ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นแห่งชาติ (National Startup Committee: NSC)

แม้การดำเนินธุรกิจนี้มักเริ่มจากกลุ่มหนุ่มสาว แต่มีความเป็นไปได้ที่ผู้สูงอายุที่มีความรู้ มีทักษะความสามารถเฉพาะทางจะสามารถสร้างผลผลิตเพื่อสร้างรายได้โดยร่วมมือกับคนวัยหนุ่มสาวและวัยผู้ใหญ่ดำเนินธุรกิจวิสาหกิจเริ่มต้น ทั้งในฐานะร่วมสร้างสรรค์สินค้าและบริการ หรือหุ้นส่วนร่วมลงทุน โดยการสนับสนุนจากภาครัฐ

• **วิสาหกิจชุมชนออนไลน์** เป็นรูปแบบการทำธุรกิจจากความร่วมมือกันของชุมชนมักประสบความสำเร็จในระดับชุมชน แต่มีแนวโน้มขยายสู่การทำธุรกิจออนไลน์เพื่อขยายตลาดให้เข้าถึงผู้บริโภคมากขึ้น

ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจที่ผู้สูงอายุเป็นผู้ผลิตสินค้าและบริการ อาจจำเป็นต้องปรับตัวสู่การทำวิสาหกิจชุมชนออนไลน์โดยอาจขยายการสร้างสรรค์สินค้าร่วมกับคนในชุมชน 3 รุ่นวัย ได้แก่ วัยหนุ่มสาวที่มีทักษะความสามารถด้านเทคโนโลยี วัยผู้ใหญ่ที่มีพลังขับเคลื่อน และวัยสูงอายุที่มีต้นทุนองค์ความรู้ มีทักษะความชำนาญในการผลิต การทำงานร่วมกันของคน 3 รุ่นวัยเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนออนไลน์เกิดขึ้นได้

• **ผู้รับจ้างอิสระบนสื่อออนไลน์ (online freelancer)** เป็นรูปแบบการหารายได้ด้วยตนเองอย่างอิสระ มีความยืดหยุ่น ลงทุนไม่มาก แต่ผู้ทำต้องมีความรู้ ทักษะ ความสามารถ มีพรสวรรค์เฉพาะทาง และต้องสร้างโอกาสในการติดต่อกับผู้ว่าจ้างงาน

ตัวอย่างวิชาชีพอิสระบนสื่อออนไลน์ เช่น รับจ้างสร้างสรรคงานและผลิตเนื้อหา รับจ้างดูแลเว็บไซต์ เพจ รับจ้างวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่บนสื่อสังคมออนไลน์ ฯลฯ ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพในงานเหล่านี้อยู่แล้ว หากได้รับการส่งเสริมทักษะจำเป็นในการทำงานบนสื่อออนไลน์ จะช่วยต่อยอดเป็นวิธีสร้างรายได้ให้ตนเองและครอบครัวได้

กระแสความเปลี่ยนแปลงที่พาโลกมุ่งไปสู่วิถีชีวิตยุคดิจิทัล นับวันยิ่งส่งผลกระทบต่อชัดเจนต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ ขณะที่ “โอกาส” นั้นมีอยู่ จึงเป็นประเด็นท้าทายยิ่งทั้งต่อตัวผู้สูงอายุและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะร่วมกันเตรียมการทั้งระบบเทคโนโลยี การเพิ่มความรู้ ทักษะความสามารถ รวมถึงการรู้เท่าทันเทคโนโลยีสื่อดิจิทัล เพื่อผู้สูงอายุจะใช้ประโยชน์ได้อย่างปลอดภัย ดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ มีความมั่นคงทางรายได้ สร้างผลผลิตเพื่อตนเองและชุมชน อันจะทำให้กลุ่มผู้สูงอายุดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีพหุผลผลิตที่พร้อมขับเคลื่อนประเทศร่วมกับคนรุ่นวัยต่าง ๆ

“...ผู้สูงอายุในสังคมยุคดิจิทัล จะต้องใช้ชีวิตท่ามกลางการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็วและรุนแรง จึงจำเป็นต้องปรับตัวเป็นผู้สูงอายุที่เปี่ยมด้วยพละกำลัง (active and productive aging) ดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ มีความมั่นคง และมีศักดิ์ศรี กล่าวคือ เป็นผู้สูงอายุที่สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้เสริมสร้างสุขภาพให้แข็งแรง กระฉับกระเฉงในการดำเนินชีวิตประจำวัน มีความสัมพันธ์ที่ดีและมีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับคนในครอบครัวและชุมชน สามารถสร้างผลผลิตเพื่อความมั่นคงทางรายได้ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างรู้เท่าทัน เพื่อสนับสนุนให้ผู้สูงอายุไทยเปี่ยมด้วย “พละกำลัง” พร้อมเข้าสู่วิถีชีวิตดิจิทัล จึงจำเป็นต้องผลักดันให้เกิดแนวนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม...”

ภาคสาม

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อคุณภาพชีวิต และความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

ข้อค้นพบจากการวิจัยได้ถูกนำมาศึกษาและสังเคราะห์* เพื่อจัดทำข้อเสนอในการพัฒนาพหุพลังของผู้สูงอายุ ด้วยความมุ่งหวังเตรียมสังคมไทยให้พร้อมก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุยุคดิจิทัล โดยให้ความสำคัญกับบริบทสังคมยุคดิจิทัลที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว กระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมาก รวมถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตหลังการระบาดของเชื้อโควิด-19 ทั่วโลกในช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 และประเทศไทยสามารถควบคุมการระบาดในประเทศได้ จนสถิติการติดเชื้อภายในประเทศลดลงอย่างต่อเนื่องนับแต่เดือนมิถุนายน 2563 เป็นต้นมา

นโยบายที่นำเสนอนี้มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้สูงอายุทั้งด้านการสนับสนุนระบบโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี การเสริมสร้างทักษะ ความสามารถของผู้สูงอายุในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ปลอดภัย มั่นคง และสร้างสังคมที่คนต่างรุ่นวัยมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ให้ความเคารพและยอมรับศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยข้อเสนอเชิงนโยบาย 2 ด้านหลัก ได้แก่

ข้อเสนอที่ 1 : แนวนโยบายด้านสวัสดิการพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสำหรับสังคมผู้สูงอายุ 5G

ข้อเสนอที่ 2 : แนวนโยบายด้านความมั่นคงในชีวิตผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยี

มีรายละเอียดข้อเสนอเชิงนโยบายดังนี้

* ดูเพิ่มเติมได้จาก “กระบวนการจากงานวิจัยสู่ข้อเสนอเชิงนโยบาย” ในภาคผนวก

ข้อเสนอที่ 1

แนวนโยบายสวัสดิการพื้นฐานด้านเทคโนโลยี และคุณภาพชีวิตในสังคมผู้สูงอายุ 5G

ในการบรรลุเป้าประสงค์การเตรียมความพร้อมและการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่มีประเด็นท้าทายสังคมผู้สูงอายุยุคดิจิทัลที่ต้องให้ความสำคัญ 4 ประเด็น ได้แก่

1. เทคโนโลยีสื่อดิจิทัล เครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตถือเป็นปัจจัยพื้นฐานการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและใช้งานได้ในชีวิตประจำวันอย่างสะดวกสบายและทั่วถึง

2. เมื่อเทคโนโลยีเป็นปัจจัยพื้นฐานในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ การใช้เทคโนโลยีของผู้สูงอายุต้องปลอดภัยและได้ประโยชน์ จึงจำเป็นต้องเพิ่มทักษะความสามารถการใช้สื่อดิจิทัลควบคู่กับการสร้าง “ความรอบรู้ทางดิจิทัลและรู้เท่าทันสื่อ” (digital intelligence and literacy)

3. เมื่อผู้สูงอายุดำเนินชีวิตภายใต้ภูมิทัศน์สื่อดิจิทัลที่ต่างจากสื่อดั้งเดิม ทำให้สามารถเข้าถึงเนื้อหามากมาย ทว่าเนื้อหาบนสื่อดิจิทัลแม้มีปริมาณมากแต่ก็ยังไม่สามารถตอบสนองการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุได้เพียงพอ

4. เทคโนโลยีที่พัฒนาสู่สังคมไร้เงินสด (cashless society) การพัฒนาบริการทางการแพทย์สำหรับประชาชนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ตามยุทธศาสตร์เทคโนโลยีสารสนเทศสุขภาพ (E-health) อินเทอร์เน็ตของฟิงส์ (Internet of Things; IoT) รวมถึงการพัฒนาโปรแกรมสนทนาและสื่อสังคมออนไลน์ (social media) ที่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ ทั้งหมดนี้จำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมและเตรียมความสามารถให้ผู้สูงอายุใช้บริการทางดิจิทัลเหล่านี้ได้

ยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุยุค 5G

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : สร้างสวัสดิการพื้นฐานเพื่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล และเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : เพิ่มความสามารถการใช้เทคโนโลยี และความรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ และการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยี การสร้างสรรค์เนื้อหาเพื่อเสริมสร้างภาวะพลัมพลังของผู้สูงอายุด้านสุขภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นวัย และการมีส่วนร่วมกับชุมชนและสังคม

นโยบายเพื่อบรรลุยุทธศาสตร์

1. จัดสวัสดิการสนับสนุนค่าใช้จ่าย ควบคู่กับพัฒนาเครือข่ายการให้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงสำหรับผู้สูงอายุ

จากการวิจัย ผู้สูงอายุสะท้อนถึงความต้องการให้รัฐสนับสนุนให้มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงครอบคลุมพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ยังไม่ครอบคลุม

พื้นที่ในระดับหมู่บ้าน และเปิดให้ใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงได้ฟรี หรืออาจเสียค่าใช้จ่ายในระดับที่สามารถจ่ายได้ แนวทางที่จะลดอุปสรรคนี้ เช่น

- รัฐอาจกำหนดเป็นสวัสดิการพื้นฐาน ให้ผู้สูงอายุใช้บริการสัญญาณอินเทอร์เน็ตฟรีในปริมาณที่ใช้ได้พอเพียงในชีวิตประจำวัน อาจกำหนดเป็น “เบี้ยสนับสนุนการใช้อินเทอร์เน็ต” ซึ่งจากการวิจัยพบว่า ค่าใช้จ่ายด้านค่าอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุอยู่ระหว่าง 50-300 บาทต่อเดือน ประเด็นนี้สามารถนำมาใช้เป็นฐานในการกำหนดเงินสนับสนุนรายเดือนได้

- ใช้ความร่วมมือระหว่างรัฐกับเอกชนได้หลายลักษณะ เช่น ส่งเสริมให้เอกชนที่จัดบริการเฉพาะผู้สูงอายุได้รับการชดเชยจากรัฐในรูปแบบการชดเชยภาษี การสนับสนุนบางส่วนจากรัฐ การสนับสนุนเอกชนผู้ให้บริการเครือข่ายออกผลิตภัณฑ์โปรแกรมสำเร็จ หรือแพ็คเกจการบริการ (service package) ในราคาพิเศษสำหรับผู้สูงอายุโดยมีการสนับสนุนบางส่วนจากรัฐ

- จัดตั้งกิจการเพื่อสังคม (social enterprise) เป็นองค์กรร่วมค้ำกับธุรกิจเพื่อดำเนินธุรกิจให้บริการสำหรับผู้สูงอายุ การสนับสนุนจากกองทุนด้านการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กิจการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัล อาทิ กองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมเพื่อประโยชน์สาธารณะ (กทปส.) กองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

อนึ่ง เพื่อรองรับสังคมยุคเทคโนโลยีดิจิทัล 5G ได้อย่างสมบูรณ์ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงถือเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่เอื้อให้การสื่อสารทุกระดับบรรลุเป้าหมาย ภาครัฐจึงควรพิจารณาความเป็นไปได้ในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ฟรี หรือกำหนดค่าบริการขั้นต่ำเพื่อให้ประชาชนทุกคนใช้ได้อย่างทั่วถึง

2. เพิ่ม “ความสามารถ” ในการใช้เทคโนโลยีควบคู่กับ “ความรอบรู้ทางดิจิทัล” และ “รู้เท่าทันสื่อดิจิทัล”

ผู้สูงอายุแต่ละคนมีความสามารถใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลได้แตกต่างกัน บางกลุ่มใช้งานได้คล่องแคล่ว บางกลุ่มยังไม่คล่องแคล่ว บางกลุ่มไม่สามารถใช้งานขั้นพื้นฐานได้ การเพิ่มความสามารถการใช้งานจึงต้องพิจารณาตามระดับความสามารถ จัดเป็นสวัสดิการพื้นฐานเช่นเดียวกับการอบรมเรื่องอื่น ๆ

สิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการควบคู่กันไปคือ การเพิ่มทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับความรอบรู้ทางดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลให้แก่ผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านที่ 1 : การเข้าถึงและการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ (access) ประกอบด้วยความสามารถสืบค้นข้อมูลที่ต้องการ (search) การนำข้อมูลเผยแพร่กระจายต่อ (dissemination) ได้อย่างเหมาะสม การควบคุมเวลาในการใช้งานได้ด้วยตนเอง การควบคุมการผูกพัน (engagement) กับเนื้อหาบนสื่อดิจิทัลได้

ด้านที่ 2 : ความสามารถตีความเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์ (media text understanding) ทั้งตัวอักษร ภาพ วีดิโอ การถ่ายทอดเหตุการณ์สดหรือไลฟ์เหตุการณ์สด (live streaming) โดยสามารถเข้าใจทั้งความหมายตรง ความหมายโดยนัย ความหมายแฝง

รวมทั้งสามารถติดตามเนื้อหาเรื่องเดียวกันที่นำเสนอหลายช่องทางและเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกันได้ (transmedia navigation) ของสื่อดิจิทัล

ด้านที่ 3 : การประเมินข้อมูลข่าวสาร (information evaluation) ประกอบด้วย ความสามารถในการประเมินความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และจริยธรรมของข้อมูล

ด้านที่ 4 : การใช้ประโยชน์ (utilization) ประกอบด้วย การใช้เพื่อดูแลสุขภาพของตนเอง การพักผ่อนหย่อนใจ การใช้ประโยชน์ด้านการซื้อขายสินค้า ธุรกิจการเงิน การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมสื่อดิจิทัล การควบคุมอารมณ์ในการใช้งานและตอบสนองต่อสื่อดิจิทัล

ด้านที่ 5 : การติดต่อสื่อสารทางสังคม (social communication) ประกอบด้วย ความสามารถใช้เนื้อหาในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ บนเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้อย่างเหมาะสม

ด้านที่ 6 : การแสดงตัวตนและความเป็นพลเมือง (identity and citizenship) ประกอบด้วย การปรับตัวให้เข้ากับบรรทัดฐาน (norm) ของกลุ่มบนสื่อออนไลน์ได้อย่างเหมาะสม ความเป็นพลเมือง (citizenship) ของผู้ใช้งานสื่อดิจิทัล มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม เศรษฐกิจ หน้าที่ มีความรับผิดชอบ มีมารยาท เข้าใจความรู้สึกผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เข้าใจความเป็นพื้นที่ส่วนตัวและความเป็นสาธารณะบนสื่อสังคมออนไลน์

ด้านที่ 7 : การลดความเสี่ยง (risk reduction) ประกอบด้วย ความสามารถจัดการกับข้อมูลส่วนตัวได้อย่างปลอดภัย รักษาความลับของข้อมูลส่วนตัว (privacy) เข้าใจเรื่องร่องรอยบนสื่อดิจิทัล (digital footprint) การลดความเสี่ยงต่อการถูกล่อลวง การพนันบนสื่อออนไลน์

การนโยบายด้านการเพิ่มความสามารถในการใช้เทคโนโลยีควบคู่กับความรู้ทางดิจิทัลและรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลไปปฏิบัติ สามารถดำเนินการในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทั้งในระบบการเรียนรู้ที่มีอยู่และการเรียนรู้ตามอัธยาศัยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ควรกำหนดเป็นหลักสูตรเฉพาะผู้สูงอายุ ครอบคลุมเนื้อหาการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และจัดวิทยากรผู้ให้ความรู้ที่เข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุผ่านทั้งช่องทางการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ การอบรมโดยชมรม มูลนิธิผู้สูงอายุ และสามารถเพิ่มเติมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยด้วยสื่อออนไลน์ ผ่านเว็บไซต์แบบเรียนออนไลน์ แอปพลิเคชัน ทั้งยังสามารถกำหนดเป็นนโยบายสนับสนุนให้ภาคเอกชนสร้างแหล่งเรียนรู้และจัดกิจกรรมเรียนรู้ขึ้นมาได้

3. ปกป้องสิทธิและความปลอดภัยบนสื่อออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุมักตกเป็นเป้าหมายของมิจฉาชีพที่ฉวยโอกาสจากการขาดทักษะการใช้งานสื่อออนไลน์ ดังนั้นในขณะที่ดำเนินนโยบายเพิ่มความสามารถรอบรู้ทางดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อแล้ว ก็ควรมีมาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ ข้อกำหนดจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิผู้บริโภคกิจการด้านผู้สูงอายุ ที่จะปกป้องสิทธิและความปลอดภัยในการใช้งานสื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุ เช่น จัดตั้งศูนย์ หรือหน่วยเฉพาะกิจรับเรื่องร้องเรียน ดำเนินการตรวจสอบ ช่วยเหลือแก้ไข และเยียวยาครบวงจร

4. ส่งเสริมการออกแบบผลิตภัณฑ์และแอปพลิเคชันเฉพาะผู้สูงอายุที่เข้าถึงได้จากงานวิจัยได้ปรากฏข้อเสนอที่ผู้สูงอายุต้องการได้รับการสนับสนุนที่ช่วยให้ใช้

เทคโนโลยีได้ โดยเสนอให้มีการออกแบบ ผลิต พัฒนาอุปกรณ์และแอปพลิเคชันเฉพาะ ผู้สูงอายุหรือจัดระบบสนับสนุนการใช้งานผ่านแอปพลิเคชันที่สามารถช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ แก่ผู้สูงอายุในขณะใช้งาน (real-time) ซึ่งสามารถออกแบบการทำงานด้วยปัญญาประดิษฐ์ (artificial intelligence; AI) หรือใช้วิธีจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครผู้เชี่ยวชาญคอยให้ความช่วยเหลือ

สำหรับปัญหาด้านสายตา ขนาดตัวอักษร ขนาดแป้นพิมพ์ ที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้อุปกรณ์ โดยเฉพาะสมาร์ทโฟน ทำให้ผู้สูงอายุใช้งานลำบาก ควรมีการกำหนดนโยบาย ส่งเสริมให้เอกชนออกแบบผลิตอุปกรณ์และแอปพลิเคชันเฉพาะผู้สูงอายุ โดยได้รับการสนับสนุนด้านภาษีเพื่อให้ราคาอุปกรณ์เข้าถึงได้ง่าย

ที่สำคัญคือ การพัฒนาเทคโนโลยีเชื่อมโยงอินเทอร์เน็ตกับการใช้ชีวิต (Internet of Things) จะช่วยให้การใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุสะดวกสบายขึ้น ดังนั้น หากมีการกำหนดนโยบายส่งเสริมการออกแบบและผลิตนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่เน้นการใช้งานเพื่อช่วยเหลือ ดูแล และรักษาสุขภาพของผู้สูงอายุ การสร้างความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม กับคนในครอบครัว เพื่อน ชุมชน และสังคม จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ โดยแนวทางดำเนินงานอาจเริ่มจากการวิจัยพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ ส่งเสริมการผลิต และสนับสนุนเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและใช้งานได้ทุกระดับ

5. ส่งเสริมการสร้างสรรคเนื้อหาที่เสริมสร้างพหุพลังสำหรับผู้สูงอายุบนแพลตฟอร์มออนไลน์

แนวทางที่จะเสริมสร้างพหุพลังของผู้สูงอายุได้คือ การดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อสร้างสรรค์ ผลิต และเผยแพร่เนื้อหาเพื่อเสริมสร้างพหุพลังของผู้สูงอายุ ซึ่งจากข้อมูล จากงานวิจัยบ่งชี้ว่า ปัจจุบันมีเนื้อหาที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ผลิตโดยบุคคลทั่วไป กลุ่มชมรม โครงการ องค์กรต่าง ๆ เผยแพร่บนสื่อออนไลน์ทั้งในรูปแบบเว็บไซต์ เฟซบุ๊กเพจ สถานียูทูป เว็บบล็อก แอปพลิเคชัน โดยมีความหลากหลาย และกระจัดกระจาย อยู่ตามส่วนต่าง ๆ

ดังนั้นในระยะสั้นที่ดำเนินการได้ทันที คือ ส่วนงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ควรจัดงบประมาณสนับสนุนองค์กร ธุรกิจ มูลนิธิ นักธุรกิจวิสาหกิจ เริ่มต้น (startup) กลุ่มบุคคลผู้ทำงานอิสระ (freelancer) ผู้มีอิทธิพลทางออนไลน์ (online influencer) เพื่อจัดทำเนื้อหาและสร้างแพลตฟอร์มสำหรับผู้สูงอายุให้มากขึ้น

ประการสำคัญของข้อเสนอที่เป็นไปได้และเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ยั่งยืน คือ **เสนอให้มีการจัดตั้ง “องค์กรสื่อออนไลน์สาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ”** ตามแนวคิดการแพร่ภาพ กระจายเสียงสาธารณะ (public television) เช่นเดียวกับสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จัดตั้ง องค์กรกลางในรูปแบบองค์กรมหาชน องค์กรตามนโยบายยุทธศาสตร์ประเทศ หรือองค์กร ธุรกิจเพื่อสังคม เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ด้านเนื้อหาบนสื่อออนไลน์เชิงประโยชน์สาธารณะ สำหรับผู้สูงอายุ สร้างแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการเผยแพร่และประสานรวบรวมส่งเสริม ผู้ผลิตเนื้อหาที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อผสานพลังในการทำงานเสริมสร้างพหุพลังของผู้สูงอายุ ทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต การมีส่วนร่วม ความมั่นคงในชีวิต และการใช้เทคโนโลยี อย่างรู้เท่าทันและได้ประโยชน์

ข้อเสนอที่ 2

แนวนโยบายด้านความมั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยี

การเตรียมพร้อมด้านความมั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุ จะให้ความสำคัญกับศักยภาพของผู้สูงอายุในด้านความรู้ ความสามารถ หลักคิด องค์กรความรู้ ประสบการณ์ ความสามารถ เฉพาะด้านที่ผู้สูงอายุแต่ละคนสั่งสมมาตลอดชีวิต

ข้อเสนอนี้มุ่งกระตุ้นสนับสนุนให้ผู้สูงอายุนำศักยภาพที่มีอยู่มาใช้ จากโอกาสทางเทคโนโลยีที่เปิดให้ผู้ใช้งานสามารถใช้ประโยชน์สร้างรายได้ด้วยตนเอง เพื่อมีรายได้สร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิต เป็นการส่งเสริมทางเศรษฐกิจจากระบบการจ้างงาน ครอบคลุมถึงผู้สูงอายุที่นำความรู้ความสามารถของตนมาสร้างผลผลิต

การนำเสนอแนวนโยบายส่วนนี้ ให้ความสำคัญกับ 3 ประเด็น คือ

1. เพิ่มความสามารถ เสริมความเข้มแข็งและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสร้างรายได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน
2. สร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี เพื่อเอื้ออำนวยให้ผู้สูงอายุสามารถสร้างรายได้และผลผลิตชุมชน
3. สร้างรายได้เพื่อความมั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

ยุทธศาสตร์การสร้างความมั่นคงในชีวิตด้านรายได้ ของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยี

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : จัดตั้งหน่วยงานระดับประเทศ สนับสนุนและส่งเสริมการเพิ่มความรู้ ทักษะความสามารถ ให้ผู้สูงอายุสร้างรายได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : พัฒนาและจัดทำโครงสร้างพื้นฐานทางธุรกิจออนไลน์ (e-commerce) เพื่อเอื้ออำนวยให้ผู้สูงอายุสามารถสร้างรายได้ของตนเอง และสร้างผลผลิตชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างรายได้เพื่อความมั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลในรูปแบบเศรษฐกิจใหม่

จากยุทธศาสตร์นี้มีข้อเสนอว่า แนวนโยบายเพื่อสร้างความมั่นคงด้านรายได้ของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีควรขยายมุมมองการทำงานหารายได้ไปสู่การหารายได้แบบงานอิสระ (freelance) และส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้น (startup) ทั้งกลุ่มผู้กำลังจะก้าวสู่วัยผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพและกลุ่มผู้สูงอายุที่มีปัจจัยเกื้อหนุนพร้อมจะพัฒนาตนเองได้

นโยบายเพื่อบรรลุนโยบายยุทธศาสตร์

1. จัดตั้งศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจออนไลน์ (Online Business Incubation Center) สำหรับผู้สูงอายุ

งานวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ต้นทุนความรู้ความสามารถของผู้สูงอายุเป็นสินทรัพย์สำคัญในตัวผู้สูงอายุ แต่อาจถูกละเลยเมื่อก้าวสู่วัยผู้สูงอายุ เพราะมักให้ความสำคัญอาชีพในระบบการจ้างงานเท่านั้น แต่เนื่องจากคุณสมบัติของเทคโนโลยีที่ออนไลน์เปิด

โอกาสให้ทุกคนสร้างสรรค์เนื้อหาได้ด้วยตนเอง อีกทั้งเปิดช่องทางการตลาดที่กว้างขวางมากขึ้น จึงเป็นโอกาสที่ผู้สูงอายุสามารถนำต้นทุนความรู้ ทักษะความสามารถของตน มาสร้างเนื้อหา สร้างผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายบนตลาดออนไลน์ได้

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงอุปสรรคสำหรับผู้สูงอายุในการเข้าสู่การหารายได้ลักษณะนี้คือ ทักษะและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและการตลาดออนไลน์ ดังนั้นการจัดตั้ง “ศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจออนไลน์” (Online Business Incubation Center) จึงมีความเป็นไปได้ที่จะสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถสร้างรายได้เพื่อความมั่นคงในชีวิตของตนเอง ปัจจุบันสถาบันการศึกษาหลายแห่งได้จัดตั้งศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจออนไลน์ หากมีการเน้นส่งเสริมสำหรับผู้สูงอายุก็น่าจะช่วยสนับสนุนการสร้างรายได้ของผู้สูงอายุได้

การจัดตั้ง “ศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุ” จะเป็นการช่วยเหลือสนับสนุน ส่งเสริม ให้คำปรึกษา และทำงานร่วมกับผู้สูงอายุ รวมทั้งผู้กำลังก้าวสู่ผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความเป็นผู้ประกอบการออนไลน์ (online entrepreneur) ให้แก่ผู้ที่มีศักยภาพ มีแรงจูงใจและต้องการสร้างรายได้เพื่อความมั่นคงในชีวิต มีขอบเขตการดำเนินการ ได้แก่ จัดการเรียนรู้ ฝึกอบรมทักษะ ร่วมคิดค้น ให้คำปรึกษา ร่วมดำเนินการจัดตั้งธุรกิจออนไลน์กับผู้สูงอายุตามกระบวนการบ่มเพาะทางธุรกิจออนไลน์อย่างครบวงจร ตั้งแต่การผลิต การตลาด การส่งเสริมการขาย การเงิน การจัดการ การดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบ ต่อสังคม การศึกษาวิจัย พัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรมตัวแบบการดำเนินธุรกิจออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุ

การจัดตั้งศูนย์ฯ นี้ดำเนินงานได้หลายช่องทาง อาทิ ดำเนินงานผ่านศูนย์บ่มเพาะทางธุรกิจที่มีอยู่ในสถาบันการศึกษา สนับสนุนให้ขยายการส่งเสริมไปยังกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะขึ้นในส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางาน สวัสดิการ และรายได้ของภาครัฐ เช่น กรมส่งเสริมการมีงานทำ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กรมพัฒนาธุรกิจ เป็นต้น

2. ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านสื่อออนไลน์

งานวิจัยเสนอให้เห็นความเป็นไปได้ของการร่วมมือกันสร้างรายได้ระหว่างผู้สูงอายุกับคนในชุมชน ตั้งแต่ละชุมชนมีต้นทุนทางธรรมชาติ การเกษตร วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาสร้างเป็น “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” ได้

ซึ่งภูมิปัญญาที่เป็นต้นทุนการผลิตส่วนหนึ่งของชุมชนมีอยู่ในตัวผู้สูงอายุ หากสามารถ *เชื่อมโยงคนต่างรุ่นวัยในชุมชน* ได้แก่ คนวัยหนุ่มสาว วัยที่จะก้าวสู่ผู้สูงอายุ และวัยผู้สูงอายุในชุมชน *มาร่วมกันคิด ร่วมกันทำเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนสื่อออนไลน์* จะช่วยสร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจของชุมชน เป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้สูงอายุและชุมชน

การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนลักษณะนี้มีกรอบการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญกับ “ความร่วมมือระหว่างคนต่างรุ่นวัยในชุมชน” มาร่วมกันทำโครงการระดับท้องถิ่น ใช้กลไกการทำงานได้หลายวิธี อาทิ รูปแบบร้านค้าออนไลน์อิสระ (standalone e-shop) วิสาหกิจชุมชนออนไลน์ (small and micro community enterprise; SMCE) ร้านค้าออนไลน์ (e-shop) ตลาดกลางออนไลน์ (e-marketplace) ซึ่งสามารถดำเนินการโดยเริ่มต้นจากการสนับสนุนจัดตั้งด้วยงบประมาณภาครัฐ เช่น องค์กรบริหารงานส่วนท้องถิ่น กองทุนส่งเสริม

การพัฒนาท้องถิ่น หลังจากนั้นเปิดดำเนินการโดยใช้การสนับสนุนจากภาคธุรกิจเอกชน จะช่วยให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

อีกแนวทางหนึ่งคือ ดำเนินงานในรูปแบบโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ จัดทำเป็นโครงการชุมชน เสนอขอของบประมาณการดำเนินโครงการจากภาครัฐ และมีการส่งเสริมการจัดการให้สามารถดำเนินธุรกิจด้วยตัวเองต่อไปได้

และยังสามารถดำเนินการด้วยการกระตุ้นส่งเสริมให้ธุรกิจเอกชนมีเป้าหมายในการทำธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชน การแสดงความรับผิดชอบต่อและพัฒนาสังคม เพื่อสาธารณประโยชน์ จัดทำโครงการเสริมสร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

3. สร้างแพลตฟอร์มร้านค้าออนไลน์เป็นช่องทางการตลาดให้ผู้สูงอายุ

ด้วยเทคโนโลยีออนไลน์สามารถนำผู้ขายและผู้ซื้อที่อยู่ห่างไกลมาพบเจอกัน ทำการค้าขายกันได้ จากกรณีวิจัยนี้มีกรณีตัวอย่างผู้สูงอายุที่ทำการค้าออนไลน์ได้ด้วยตนเอง และยังมีกลุ่มผู้สูงอายุที่รวมตัวกันผลิตสินค้าแต่ยังขาดช่องทางการขายออนไลน์ ดังนั้นจึงควรมีพื้นที่กลางบนสื่อออนไลน์ที่เปิดให้เฉพาะผู้สูงอายุได้นำผลิตภัณฑ์ของตนมาจำหน่าย มีการจัดการสนับสนุนช่วยเหลือผู้สูงอายุในกระบวนการทำธุรกิจการค้าออนไลน์ทุกขั้นตอน เริ่มจากการสร้างและบริหารจัดการแพลตฟอร์มร้านค้าออนไลน์ รับสมัครผู้สูงอายุและผู้ที่กำลังก้าวสู่วัยผู้สูงอายุที่ต้องการค้าขายออนไลน์มาเสนอขายสินค้า จัดทำระบบการเลือกซื้อสินค้า รับคำสั่งซื้อ การชำระเงิน การจัดส่งสินค้า การบริการหลังการขายซื้อสินค้า จะช่วยขยายโอกาสการค้าออนไลน์ของผู้สูงอายุ และมีโอกาสเพิ่มจำนวนผู้สูงอายุที่ทำการค้าออนไลน์ได้ด้วยตนเองอย่างปลอดภัยและไม่ถูกเอาเปรียบ

การดำเนินงานควรยึดหลักการสร้างแพลตฟอร์มกลางสำหรับร้านค้าออนไลน์เป็น “ตลาดกลางออนไลน์” (e-marketplace) มีการบริหารจัดการกระบวนการร้านค้าออนไลน์ครบวงจร เพื่อให้ผู้สูงอายุที่มีความพร้อมและผ่านการพิจารณาเข้าเป็นผู้ค้า โดยเน้นกลุ่มผู้กำลังก้าวสู่วัยผู้สูงอายุและผู้สูงอายุที่มีความพร้อม นำสินค้ามาเสนอขาย โดยรับผิดชอบต่อในการเตรียมสินค้า จัดส่งสินค้าตามคำสั่งซื้อและรับเงินค่าสินค้า ส่วนผู้ดูแลแพลตฟอร์มจะบริหารจัดการระบบร้านค้าออนไลน์ทั้งหมด อำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ เสริมสร้างทักษะ ให้ความรู้ คำแนะนำ ช่วยเหลือผู้สูงอายุในการนำเสนอสินค้า การสำรองสินค้า การจัดส่งสินค้า และการส่งเสริมการตลาด

วิธีการจัดตั้งสามารถดำเนินการผ่านกลไกหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามารับผิดชอบต่อการจัดตั้งธุรกิจเพื่อสังคม โดยดำเนินงานในรูปแบบธุรกิจด้วยระบบแบ่งปันรายได้ เพื่อให้มีรายได้เพียงพอในการดำเนินงานโดยไม่ต้องพึ่งงบประมาณจากภาครัฐ นอกจากนี้ ยังสามารถจัดตั้งเป็นรัฐวิสาหกิจที่มีรัฐเป็นผู้ลงทุนร่วมกับเอกชน ภายใต้เป้าหมายที่เน้นเสริมสร้างความมั่นคงสำหรับผู้สูงอายุ

แพลตฟอร์มร้านค้าออนไลน์นี้สามารถดำเนินการเชื่อมโยงกับศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจออนไลน์ วิสาหกิจชุมชนออนไลน์ โดยทำหน้าที่เป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้าได้

4. ส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้น (startup) และการทำงานรับจ้างอิสระผ่านช่องทางออนไลน์ (online freelance)

ผู้สูงอายุที่มีความสามารถเฉพาะทาง มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน จะสามารถใช้ต้นทุนนี้สร้างรายได้ให้ตนเองด้ยการทำงานรับจ้างอิสระผ่านช่องทางออนไลน์ในบางประเภท เช่น การเขียนเชิงสร้างสรรค์ การเป็นผู้แสดงหรือผู้บรรยายเฉพาะเรื่อง เป็นต้น การส่งเสริมลักษณะนี้สามารถใช้แนวทาง “จัดตลาดนัดออนไลน์” เปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานรับจ้างอิสระเข้ามาเสนอข้อมูลตนเอง และเปิดให้ผู้ต้องการหาคนที่มีความสามารถเฉพาะมาพบปะผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติตรงความต้องการ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดวิสาหกิจเริ่มต้น (startup) โดยดึงความสามารถของผู้สูงอายุมาสร้างเป็นธุรกิจรูปแบบใหม่ที่ช่วยแก้ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายทางการตลาดได้ โดยผู้สูงอายุใช้ความสามารถในการออกแบบและสร้างผลิตภัณฑ์ที่สามารถแก้ปัญหาที่คนต้องการ และใช้การระดมทุน โดยผู้ร่วมลงทุนจะเป็นผู้สนับสนุนเงินทุนและเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจที่จะเติบโตไปด้วยกัน ผู้สูงอายุสามารถทำได้ทั้งการร่วมกันสร้างธุรกิจกับคนวัยหนุ่มสาว รวมถึงการเข้าร่วมลงทุนวิสาหกิจเริ่มต้นกับคนหนุ่มสาวซึ่งดำเนินงานผ่านคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นแห่งชาติ

ข้อเสนอนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางเสริมสร้างพลังของผู้สูงอายุ และผู้กำลังจะก้าวสู่วัยผู้สูงอายุ รวมทั้งเชื่อมโยงคนรุ่นหนุ่มสาวให้มาร่วมกันสร้างสังคมผู้สูงอายุยุคดิจิทัลที่เป็นผู้สูงอายุที่มีพลัง

อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอนี้ยังต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อกำหนดแนวปฏิบัติ แผนงาน และโครงการ เพื่อนำสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังต่อไป

ภาคสี่

กลไกการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ และอุปสรรคที่อาจต้องเผชิญ

กลไกการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

ข้อเสนอเชิงนโยบายที่นำเสนอในครั้งนี้มีกระบวนการที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุในแบบ “พหุผลิพลัง” (active and productive aging) ที่มีมุมมองต่อผู้สูงอายุในฐานะเป็นผู้มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง มีต้นทุนทางปัญญาที่จะนำมาใช้สร้างพหุผลิพลังของตนโดยมีความรู้ ทักษะและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลหลายระดับ ทั้งกลุ่มที่ใช้ได้ใช้เป็นไปจนถึงกลุ่มผู้ใช้ได้อย่างเชี่ยวชาญ และพิจารณาทั้งกลุ่มผู้สูงอายุในปัจจุบันและกลุ่มที่จะก้าวสู่วัยสูงอายุในอนาคต ภายใต้บริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยีและการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

การดำเนินงานตามนโยบายที่เสนอครั้งนี้อาศัยกลไกที่หลากหลายดังนี้

1. **กลไกการส่งต่อนโยบายให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง** นำไปพิจารณาร่วมกับแผนยุทธศาสตร์ในปัจจุบัน และบูรณาการกับโครงการในปัจจุบัน รวมทั้งเพิ่มเติมในแผนแม่บทในอนาคต

หน่วยงานรัฐที่สามารถนำไปพิจารณาดำเนินงานได้ อาทิ

- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- กระทรวงสาธารณสุข
- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
- กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- กองส่งเสริมการมีงานทำ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล
- คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นแห่งชาติ
- องค์การบริหารงานส่วนท้องถิ่น

2. **กลไกความร่วมมือระหว่างองค์กร** เป็นการรวบรวมองค์กรภาครัฐ องค์กรธุรกิจ ภาคเอกชนโดยเฉพาะบริษัทผู้ให้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง โทรศัพท์เคลื่อนที่ ธุรกิจด้านสื่อดิจิทัล องค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิเพื่อสาธารณประโยชน์ โดยร่วมกันจัดทำโครงการพิจารณาแนวนโยบายที่สอดคล้องกับเป้าหมายและพันธกิจขององค์กรความร่วมมือ จับคู่สร้างเครือข่ายร่วมดำเนินโครงการในรูปแบบ “ร้านค้าออนไลน์อิสระ” (standalone e-shop) “วิสาหกิจชุมชนออนไลน์” (small and micro community enterprise; SMCE) “ร้านค้าออนไลน์” (e-shop) “ตลาดกลางออนไลน์” (e-marketplace)

3. **กลไกการจัดตั้งและส่งเสริมการลงทุนแบบธุรกิจเพื่อสังคม (social enterprise)**

ดำเนินธุรกิจโครงการตามแนวนโยบายการสร้างรายได้และผลผลิตชุมชน ซึ่งสามารถทำได้ ทั้งระดับชุมชน และธุรกิจระดับประเทศ ผ่านกองทุนสาธารณประโยชน์ที่มีอยู่ อาทิ

- กองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการ โทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ (กทปส.)
- กองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
- กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

4. กลไกการปฏิบัติงานด้วยการบูรณาการส่วนงาน แผนงาน โครงการ หรือ กิจกรรม เพื่อส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ทางเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ

5. กลไกการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญกับการเชื่อมประสาน 3 หน่วยงาน ได้แก่ รุ่น หนุ่มสาว รุ่นผู้ใหญ่ และรุ่นผู้สูงอายุ เพื่อประสานพลังร่วมกันปรับตัววิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน

6. กลไกส่งเสริมการวิจัยพัฒนานวัตกรรม โดยกำหนดกรอบการวิจัยเฉพาะเรื่อง การเตรียมพร้อมและพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมดิจิทัล เน้นการวิจัยสร้างองค์ความรู้ (basic research) เกี่ยวกับแนวทางและวิธีการเรียนรู้ การเพิ่มทักษะความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้เสริมสร้างพลังของผู้สูงอายุ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) พัฒนาดันแบบการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยี ทั้งในระดับบุคคล กลุ่มชุมชน และธุรกิจ

7. กลไกการสื่อสารสาธารณะ สร้างกรอบการรับรู้นโยบายผ่านสื่อ (media advocacy) บนฐานองค์ความรู้โดยกำหนดแผนการสื่อสารสาธารณะ เผยแพร่องค์ความรู้ สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการค้นพบพลังของผู้สูงอายุ สร้างการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในเครือข่ายเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ปฏิบัติงาน สื่อสารความเป็นสังคมผู้สูงอายุในยุคดิจิทัลเพื่อสร้างความตื่นตัวในสังคม

อุปสรรคที่อาจต้องเผชิญ

การนำแนวนโยบายต่าง ๆ ที่นำเสนอไปปฏิบัติ มีประเด็นสำคัญคืออาจจะต้องเผชิญ กับอุปสรรคหลายประการ เนื่องจากเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่ครอบคลุมกลไกของสังคม โดยรวมทั้งระบบ ต้องมีการประสานระหว่างองค์กรและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวนมาก จึงจำเป็นต้องจัดทำแผนยุทธศาสตร์หลักด้านการพัฒนาพลังของผู้สูงอายุ ในสังคมยุคดิจิทัล หรืออาจจะต้องเพิ่มเติมเข้าไปในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับปัจจุบันและอนาคต

นอกจากนี้ต้องเน้น “การปรับใช้ในพื้นที่ตอนการปฏิบัติ” โดยจำเป็นต้องกำหนดแผน การเชื่อมกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ กลุ่มอาสาสมัครชุมชน เครือข่ายแต่ละระดับให้เกิด ประสิทธิภาพตามเป้าหมาย โดยการนำข้อเสนอไปปฏิบัตินั้นต้องเตรียมการวิเคราะห์ สังเคราะห์เป้าหมายและผลลัพธ์ที่ต้องการบรรลุของนโยบายแต่ละข้อเสนอ ให้กลุ่มผู้ปฏิบัติ การทั้งหมดทุกฝ่ายเข้าใจตรงกันก่อนลงมือวางแผนการปฏิบัติ พร้อมทั้งระบุระดับการ ประสบความสำเร็จในแต่ละขั้นเพื่อการประเมินที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการดำเนินงาน รวมทั้งการให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า กลไกการประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปฏิบัติ ผู้มีส่วน ร่วมในแต่ละขั้นตอนและระหว่างขั้นตอนมีความสำคัญมากพอที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายได้

ภาคผนวก

กระบวนการจากงานวิจัยสู่ข้อเสนอเชิงนโยบาย

การนำข้อค้นพบจากการวิจัยเรื่อง “การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้สูงอายุและข้อเสนอเพื่อการเสริมสร้างภาวะพลีพลังของผู้สูงอายุไทย” (Digital Technology Utilization of Elderly and Framework for Promoting Thai Active and Productive Aging) มาสังเคราะห์สร้างข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาพลีพลังของผู้สูงอายุที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจัย (รองศาสตราจารย์ ดร.พนม คลี่ฉายา) ได้นำข้อเสนอกับจัดทำขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านพิจารณาตรวจสอบและให้ความเห็น

ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า ข้อเสนอที่จัดทำขึ้นมีความเป็นเหตุเป็นผลในด้านการสังเคราะห์ผลการวิจัยมาสู่ข้อเสนอทางนโยบายได้ชัดเจนพอสมควร ครอบคลุมประเด็นการสร้างพลีพลังที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมของผู้สูงอายุไทย ที่มีการปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลได้ ทั้งนี้อาจจำเป็นต้องสอดแทรกบริบทของกติกามารยาทข้อควรระวังในการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อขจัดปัญหากรณีที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับข้อมูลลวงหรือข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง

โดยข้อเสนอเหล่านี้มีความเป็นไปได้และสะท้อนถึงการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนข้อมูลจากผลการวิจัย

ประวัติผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร. พนม คลีฉายา

- ตำแหน่ง** หัวหน้าภาควิชาการประชาสัมพันธ์
หัวหน้าหน่วยปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
ด้านความรู้ทางดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อ (DIRU)
- สถานที่ติดต่อ** คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เลขที่ 254 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน
กรุงเทพมหานคร 10330
โทรศัพท์ 02-218-2195 E-mail : phnom.k@chula.ac.th
- ความเชี่ยวชาญ** สาขาวิชานิเทศศาสตร์ การรู้เท่าทันสื่อ การสื่อสารสุขภาพ
การสื่อสารสาธารณะ
- รางวัลและเกียรติบัตร** รางวัลสมาวิจัยแห่งชาติ รางวัลผลงานวิจัย ระดับดี ประจำปี
งบประมาณ 2562 การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการ
เตรียมพร้อมสำหรับการจัดการภัยพิบัติแผ่นดินไหว”
- งานวิจัย**
1. “การประเมินผลการทำงานขององค์กรอิสระ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่ง
ชาติ” เสนอสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2547 (ร่วมคณะวิจัย โดยมี
รศ.ดร.พนา ทองมีอาคม เป็นหัวหน้าโครงการ)
  2. “สถานภาพการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของหนังสือพิมพ์รายวัน” ชุด โครงการ
วิจัยระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพเพื่อประชาชน สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข พ.ศ. 2548
(หัวหน้าโครงการ)
  3. “การวัดคุณค่าตราสินค้ามหาวิทยาลัยรังสิต” ทุนวิจัย โครงการวิจัยสถาบัน
มหาวิทยาลัยรังสิต พ.ศ. 2549 (หัวหน้าโครงการ)
  4. “การศึกษาเชิงนโยบายการสร้างนักสื่อสารสุขภาพและระบบการสื่อสารสุขภาพ
แห่งชาติ” ชุดโครงการวิจัยระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพเพื่อประชาชน ระยะที่ 2 สถาบันวิจัย
ระบบสาธารณสุข พ.ศ. 2549 (ร่วมคณะวิจัย โดยมี รศ. มาลี บุญศิริพันธ์ คณะวารสาร
ศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นหัวหน้าโครงการ)
  5. “ความต้องการข่าวสาร การใช้สื่อ และนิสัยการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุไทย” ทุน
วิจัยจากกองทุนเพื่อการวิจัย คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย งบประมาณ
เงินนอกงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 (หัวหน้าโครงการ)

6. “การสำรวจความเชื่อถือและไว้วางใจของผู้ชม (Trust Rating) และสร้างตัวชี้วัดคุณภาพรายการ (Program Quality Indicator) ตามมาตรฐานสื่อสาธารณะของ “ไทยพีบีเอส” ทูนวิจัยองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท) ปี 2555 (ร่วมคณะวิจัยของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล)

7. “การรู้เท่าทันสื่อมวลชนกระแสหลักของคนกรุงเทพมหานคร” ทูนวิจัยจากกองทุนเพื่อการวิจัย คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย งบประมาณเงินนอกงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 (หัวหน้าโครงการ)

8. “การพึ่งพาสื่อของประชาชนในเหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ” คลัสเตอร์วิจัย การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและจัดการภัยพิบัติ (งปคลัสเตอร์ใหม่) โครงการทุนยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงลึก ประจำปี 2556 (หัวหน้าโครงการ)

9. “แนวโน้มวิชาชีพ หลักสูตร และคุณสมบัติที่ประสงค์ของบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์” ทูนวิจัยจากกองทุนเพื่อการวิจัย คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย งบประมาณเงินนอกงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 (หัวหน้าโครงการ)

10. “การใช้งาน ความเสี่ยง การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล และแนวทางการสอนเพื่อการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลสำหรับนักเรียนมัธยมในประเทศไทย” ทุนพัฒนานักวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปี 2557 (หัวหน้าโครงการ)

11. “การสร้างตัวชี้วัดคุณภาพรายการ (Program Quality Indicator) ตามสื่อสาธารณะของไทยพีบีเอส” ทูนวิจัยองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท) ปี 2557 (ร่วมคณะวิจัยของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล)

12. “การทดสอบตัวชี้วัดคุณภาพรายการตามมาตรฐานสื่อสาธารณะของไทยพีบีเอส” ทูนวิจัยองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท) ปี 2558 (ร่วมคณะวิจัยของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล)

13. “กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการเตรียมพร้อมสำหรับการจัดการภัยพิบัติแผ่นดินไหว” โครงการทุนยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงลึก กลุ่มวิจัยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและจัดการภัยพิบัติ กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี 2559 (หัวหน้าโครงการ)

* ได้รับรางวัลสภานักวิจัยแห่งชาติ : รางวัลผลงานวิจัย ระดับดี ประจำปีงบประมาณ 2562

14. “การรู้เท่าทันเกมส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย” ทุนอุดหนุนการวิจัย ประเภทเงินอุดหนุนการวิจัยจากรัฐบาล ประจำปีงบประมาณ 2560 (หัวหน้าโครงการ)

15. “การเข้าถึง เข้าใจ ประเมิน และใช้ข้อมูลข่าวสารสุขภาพเพื่อการดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากโรคติดต่ออุบัติใหม่ที่แพร่มาจากต่างประเทศของประชาชนในเขตเมือง” ทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ประจำปี 2560 (หัวหน้าโครงการ)

16. “การพัฒนาออกแบบ ประเมินผลสัมฤทธิ์ และปัจจัยที่ส่งผลต่อแบบเรียนด้วยตนเอง โมดูลเพื่อการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา” ทุนอุดหนุนการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปี 2560 (หัวหน้าโครงการ)

17. “การใช้สื่อดิจิทัลและความเป็นพลเมืองบนสื่อดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย” ทูลอดหนุนการวิจัย ประเภทเงินอุดหนุนการวิจัยจากรัฐบาล ประจำปีงบประมาณ 2561 (หัวหน้าโครงการ)

18. “ความต้องการเนื้อหาแบบเรียนออนไลน์เพื่อการเรียนรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา” ทูลอดหนุนการวิจัย เงินนอกงบประมาณแผ่นดิน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี 2561 (หัวหน้าโครงการ)

หน่วยปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านความรู้ทางดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อ (DIRU)
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

